

TYÖNEUVOSTO
Mikonkatu 4, PL 34
00023 Valtioneuvosto
puh. 09-645 593

LAUSUNTO

3.3.2005

Nro 1400-05
Ään. 8-1

Diaarinro 21/2004

Lausunnonpyytäjä: Uudenmaan työsuojelupiirin työsuojelutoimisto

Asianosaiset: X:n kaupungin sosiaalivirasto

Asia: Työaikalain soveltaminen vammaisen lapsen kotona työskentelevän hoitajan työhön

Vireille: 6.10.2004

Lausuntopyyntö:

Uudenmaan työsuojelupiirin työsuojelutoimisto on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, onko työaikalakia (605/1966) sovellettava kolmiperhepäivähoitajan nimikkeellä työskentelevään hoitajaan. X:n kaupungin sosiaalivirasto on hakenut poikkeuslupaa mainittuun työhön. Lausuntoa on pyydetty sen selvittämiseksi, tarvitaanko työssä poikkeuslupaa. Työsuojelutoimiston käsityksen mukaan hoitajan työ ei ole rinnastettavissa perhepäivähoitajan tai ryhmäperhepäivähoitajan työhön, vaikka nimikkeenä onkin kolmiperhepäivähoitaja.

Esitetty selvitys:

Kolmiperhepäivähoitaja työskentelee päiväkotia A:n alaisuudessa. Hänen tehtäviinsä kuuluu hoitaa yksinhuoltajaäidin vammaista lasta lapsen kotona äidin työvuorojen aikana. Äiti työskentelee säännöllisesti siten, että hän tekee joka neljäs päivä 24-25 tunnin työvuoron. Hoitajan työvuoro on enimmillään 27 tuntia yhtäjaksoisesti. Kouluaikana lapsella on koulunkäyntiavustaja, joka huolehtii lapsesta koulumatkojen ja koulunkäynnin aikana ja kolmiperhepäivähoitajan työaika on arkisin kello 16.00-10.00. Viikonloppuisin ja koulun vapaapäiviksi sattuvina työpäivinä hoitajan työaika alkaa kello 07.00 ja päättyy seuraavana päivänä kello 10.00.

Pääasiallisena tehtävänä on huolehtia 8-vuotiaan CP-vammaisen lapsen perushoidosta (ruokailu, puhtaus, nukkuminen, mahdollinen lääkitys yms.) ja vapaa-ajan vietosta (seurustelu, musiikin kuuntelu, TV:n katselu, ääneen lukeminen yms.) lapsen ikätasoa vastaavan normaalin vuorokausirytmien mukaisesti äidin työssäoloaikana. Lapsen äiti huolehtii lapselle tarjottavien aterioiden valmistamisesta, ja hoitaja lämmittää ja tarjoilee ne lapselle.

Työ on järjestetty siten, että hoitaja on paikalla, valvoo ja hoitaa lasta päivärytmin mukaisesti sekä muutoin tarvittaessa. Toimintaan liittyy taukoluonteisia elementtejä. Lapsi liikkuu pyörätuolilla ja tarvitsee apua päivittäisissä toiminnoissa. Lapsen nukkuessa hoitaja voi nukkua olohuoneen sängyllä, ja lapsen huoneeseen on kytketty itkuhälytin.

Hoitaja on osa-aikaisessa työsuhteessa (69,94 %, keskimäärin 60,5 h / 2 viikkoa) X:n kaupunkiin.

Poikkeuslupaa on haettu ajalle 18.8.2004 - 31.5.2005. Asiakirjoihin liittyy luottamusmiehen lausunto, jonka mukaan perhepäivähoitajat eivät kuulu työaikalain piiriin. Mikäli työntekijä on antanut sopimuksen mukaisesti työaikajärjestelyihin, on kysymys asianomaisten välisestä asiasta.

Asianosaisen kuuleminen:

X:n kaupungin sosiaaliviraston mukaan poikkeuslupaa on haettu työsuojelupiirin työsuojelutoimiston kehotuksesta. Sosiaalivirasto katsoo, että kyseessä olevan vammaisen lapsen hoitajan työ on rinnastettavissa perhepäivähoitajan työhön. Hoitaja toimii kolmiperhepäivähoitajan nimikkeellä ja työtä tehdään lapsen kotona, kuten yleensäkin kolmiperhepäivähoitajan työssä. Sosiaalivirasto katsoo, että työhön ei tule soveltaa työaikalakia ja näin ollen poikkeuslupa ei ole asiassa tarpeen.

Perustelut:

Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) mukaan perhepäivähoito on osa laissa tarkoitettua lasten päivähoitoa. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa, jota kutsutaan perhepäiväkodiksi (1 § 3 mom.). Lasten päivähoidosta annetun asetuksen (239/1973) 4 §:n mukaan päivähoito voi olla osa- tai kokopäiväistä.

Työaikalain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan työaikalakia ei sovelleta lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettuun perhepäivähoitoon. Hallituksen esityksessä 34/1996 työaikalaksi todetaan, että kohta vastaa vuoden 1946 työaikalain 1 §:n 2 momentin 5 kohtaa. Perhepäivähoito on riippumatta missä sitä suoritetaan (hoitajan tai hoidettavien koti) tarkoitettu jättää kokonaan työaikalain ulkopuolelle, jotta kaikki perhepäivähoitajat olisivat yhtäläisessä asemassa työaikalain soveltamisen kannalta (HE 193/1988 s. 1; ks. kuitenkin tässä yhteydessä KKO 2002:36 työaikalain kotityötä koskevan säännöksen tulkinnasta).

Työneuvosto on lausunnossaan TN 1261-90 tarkastellut työaikalain soveltamista Pientenkoti Rullan ryhmäperhepäivähoitajien työhön. Työneuvosto katsoi, että työtä ei tehty lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitetuissa kodinomaisissa olosuhteissa ja työ oli rinnastettavissa pienissä päiväkodeissa tehtävään työhön. Työtä tehtiin työnantajan osoittamassa ja tämän hallinnassa olevassa erillisessä tilassa, joka ei ollut hoitajien eikä hoidettavien lasten koti.

Lausuntopyynnössä tarkoitettu ns. kolmiperhepäivähoitaja on sitä vastoin työskennellyt hoidettavan lapsen kotona. Päivähoitoa voidaan järjestää myös yksityiskodissa, jolloin kysymyksessä on päivähoitolaissa tarkoitettu perhepäivähoito. Päivähoidossa olevien lasten lukumäärälle ei ole laissa säädettyä alarajaa. X:n kaupungin sosiaalivirasto on katsonut, että lausuntopyynnössä tarkoitettu toiminta on perhepäivähoitoa, ja samanlainen kanta ilmenee poikkeuslupahakemuksen liitteenä olevasta luottamusmiehen lausunnosta. Työneuvostolla ei ole perusteita poiketa tästä päivähoitolain tulkinnasta.

Viimeksi sanotun mukaan työaikalaki ei tulisi sovellettavaksi lausuntopyynnössä tarkoitettussa tapauksessa. Toisenlainen lopputulos voisi tulla harkittavaksi EY:n työaikadirektiivin (uusitussa muodossaan 2003/88/EY) perusteella. Perhepäivähoitajia ei ole ainakaan sellaisenaan työntekijäryhmänä suljettu työaikadirektiivin soveltamispiiristä. Ottamatta lähemmin kantaa direktiivin sisältöön työneuvosto kuitenkin viittaa seuraaviin seikkoihin, jotka olisi otettava huomioon myös siinä tapauksessa, että direktiivi edellyttäisi työaikasuojelun ulottamista koskemaan perhepäivähoitajia.

Perhepäivähoitajien työajasta on sovittu kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteissä 12-13 olevilla määräyksillä. Ne tulevat sovellettavaksi myös lausuntopyynnössä tarkoitetussa asiassa, joka koskee kunnan palveluksessa olevaa perhepäivähoitajaa. Myös sellaisessa tapauksessa, jossa asianomaisiin työntekijöihin lähtökohtaisesti sovelletaan työaikalakia, lain säännöllistä työaikaa koskevista säännöksistä voidaan lain 9 §:stä ilmenevin edellytyksin sopia työehtosopimuksella.

Esillä olevassa asiassa työsuojelupiirin työsuojelutoimisto on pyytänyt lausuntoa työaikalaisissa säädetyn poikkeusluvan tarpeen harkitsemista varten. Asiakirjoista ilmenee, että kysymys on perhepäivähoitajan säännöllisen työajan järjestämisestä laista poikkeavalla tavalla. Edellä esitetyn mukaan perhepäivähoitajan työajasta on kuitenkin määrätty työehtosopimuksin. Työaikalain säännökset ja niistä poikkeaminen viranomaisen päätöksellä eivät tule sovellettavaksi siltä osin kuin kysymyksessä olevista asioista on sovittu työehtosopimuksella, kuten nyt on asian laita (vrt. myös KHO 1978 II 144). Näin ollen työneuvosto lausuntonaan katsoo, ettei työaikalakia ole sovellettava perhepäivähoitajan työhön lausuntopyynnössä tarkoitetussa poikkeuslupa-asiassa.

Äänestys:

Päätös (8-1) perustuu puheenjohtaja Saloheimon, jäsenten Kangasperko, Posio, Äimälä, Virtanen, Eiskonen ja varajäsenten Vartiainen-Hynönen ja Pohjola mielipiteeseen. Jäsen Ahonen esitti oheisen eriävän mielipiteen.

Sovelletut lainkohdat:

Työaikalaki (605/1996) 1 luku 2 §:n 1 momentin 5 kohta

Neuvoston direktiivi 2003/88/EY tietyistä työajan järjestämisestä koskevista seikoista

ERIÄVÄ MIELIPIIDE

Jäsen Ahonen esitti seuraavan eriävän mielipiteen lausunnon kolmanneksi ja toiseksi viimeisestä kappaleesta.

Viimeksi sanotun mukaan työaikalaki ei tulisi sovellettavaksi lausuntopyynnössä tarkoitetussa tapauksessa. Toisenlainen lopputulos voisi tulla harkittavaksi EY:n työaikadirektiivin (uusitusmuodossaan 2003/88/EY) perusteella. Perhepäivähoitajia ei ole työntekijäryhmänä suljettu työaikadirektiivin soveltamispiirin ulkopuolelle.

Ottamatta lähemmin kantaa direktiivin sisältöön tai sen oikeusvaikutuksiin nyt kyseessä olevassa tilanteessa totean, että perhepäivähoitajien työajasta on sovittu kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteissä 12- 13 olevilla määräyksillä. Kun otetaan huomioon EY:n työaikadirektiivin ja työaikalain edellä mainittu ristiriita, on ilmeistä, että näitä kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen perhepäivähoitajia koskevia määräyksiä ei ole sovellettu työaikadirektiivin määräysten täytäntöön panemiseksi eikä myöskään työaikalain 9 §:n mainitsemassa tarkoituksessa. Voimassa olevan työehtosopimuksen määräykset tulevat kuitenkin sovellettavaksi perhepäivähoitajien työsuhteissa.